

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ В МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОМУ АСПЕКТІ

Права і свободи людини протягом всього розвитку людства мали першочергову значимість серед інших культурно-правових цінностей суспільства. Сучасний державно-правовий розвиток України відбувається не лише як внутрішній процес змін на рівні її правової і політичної системи, а й як складова загальної еволюції держави і права на європейському континенті. Міжнародне співтовариство приділяє значну увагу розвитку та забезпеченню прав людини. Ці процеси набули особливої інтенсивності після другої світової війни, тому насамперед сприяла загальна демократизація міжнародних відносин, створення Організації Об'єднаних Націй, інших демократичних міжнародних інституцій [1, с. 13-15].

Демократизації процесу, пов'язаного з проголошенням та захистом прав людини, значною мірою сприяло прийняття ряду міжнародних документів щодо закріплення, правової регламентації та розробки механізму міжнародного захисту прав людини у державах, які підписали відповідні міжнародні документи.

Щоб мати уявлення про обсяги міжнародної діяльності, пов'язаної із захистом прав людини, достатньо зазначити, що на початку 90-х років у цій сфері діяли понад 60 різних міжнародних форумів, починаючи від

...визначеної Асамблеї ООН і закінчуючи Завданням експертів із прав людини та Робочою групою з примусових та недобровільних зникнень.

Водночас, говорячи про процес адаптації законодавства України до законодавства держав-членів ЄС, слід наголосити на тому, що цей процес має досить тривалу історію, в ході якої здійснено низку важливих кроків щодо забезпечення цього процесу. Україна як суб'єкт міжнародного права, одна із засновниць ООН, проводить активну роботу, спрямовану на використання не тільки національних, а й міжнародних інститутів захисту прав людини. Цьому сприяють положення Конституції України, згідно з якими «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України» (ст. 9), а також визначення зовнішньої політичної діяльності України як такої, що «спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства на загальноприйнятими принципами і нормами міжнародного права» (ст. 18). На жаль на практиці в реальному житті не завжди ці конституційні положення діють.

З огляду на подальшу демократизацію в Україні процесу захисту прав свобод людини, у ст. 55 Конституції записано, що кожен має право піклуватися про використання всіх національних засобів правового захисту звертаючись до органів захисту своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасницею яких є Україна.

Кожна країна світу, яка взяла на себе зобов'язання виконувати міжнародні конвенції, в тому числі й з прав людини, повинна керуватися принципами і нормами цих угод у своєму внутрішньому законодавстві. Норми, що містяться в міжнародних документах, обов'язкові для держав членів розвинутих держав, тобто є міжнародними стандартами. Як вказано у літературі, цим терміном охоплюються різні норми, такі як правила міжнародних договорів, резолюції міжнародних організацій, політичні домовленості (наприклад, Гельсінкський заключний акт документи Віденської та Копенгагенської зустрічей, міжнародні звичаї). Можна вважати, що людство виробило «своєрідний кодекс прав людини міжнародного права» [2, с. 116].

Якщо говорити про міжнародні відносини, то на думку С. Черніченка міжнародні стандарти в галузі прав людини – це міжнародно-правові акти, тобто такі, що випливають з норм міжнародного права, обов'язків держав. Тим часом Л. Шестаков висловлює заперечення, що права людини неможливо імпортувати, оскільки в кожному суспільстві вони мають

...рифіку. Міжнародні стандарти – тільки бездушні форми, а змісту й сутності вони набувають у державному відокремленому суспільстві. До процесу виникнення національних норм з прав людини, то це виникнення має історичні підстави. М. Орзіх вважає, що хоч основні права, свободи і обов'язки встановлюються найвищими органами державної влади в формі конституційного закону, вони не можуть бути вужчими за змістом міжнародно-правових стандартів. Це – завдання, до виконання якого повинні прагнути всі народи.

Наведені твердження свідчать, що сутність поняття «міжнародні стандарти» не є ще ustalеною, особливо в тій частині, яка стосується юридичної сили міжнародних актів для учасників цих угод та інших суб'єктів міжнародного права. Проте саме визнання існування названих стандартів закладає правову основу того, що з часом права людини і в Україні, де вона живе, відповідатимуть зразкам світового рівня в цій галузі [с. 38].

Слід зазначити, що визначення «міжнародні стандарти» стосується часних міжнародних документів у галузі прав людини, які беруть свій початок з Хартії прав людини, коли міжнародним співтовариством було здійснено початок нормотворчому процесу на світовому рівні. До цього часу норми з прав людини виникали в національних правових системах окремих держав. Після визнання світової спільноти, поширювалися через взаємини між державами. Кожна історична система права включає певну юридичну специфіку людини як суб'єкта права, її права та обов'язки – від примітивних і нерозвинених до сучасних. І суть правової системи залежить від того, які саме права вона визнає, в якому обсязі та якою мірою їх гарантує. Коли керуватися постулатом, що кожна система права – це тільки є правом, наскільки вона ґрунтується на повазі до людської гідності у всіх її проявах, то слушно стверджувати, що вся історія цивілізації права (розподіл влад, демократія тощо) – це поступове утвердження і зміцнення почуття власної гідності кожної людини.

Виходячи із вище наведеного, можна стверджувати, що права людини формулюють принципи та норми, які закріплюють основні і похідні права людини та тим самим визначають стандарти демократії в міжнародній та національній системах, а з іншого – демократію не можна повністю імпортувати правами людини.

Конституційний рівень забезпечення та охорони прав людини в кожній державі розкриває рівень самої демократії у суспільстві та функціонування правових принципів і норм у державі. А інститути демократичного суспільства, визначають положення особистості в суспільстві та державі,

принципи їх взаємовідносин, тому якраз міжнародні стандарти в сфері прав людини є цінними і важливими.

Література

1. Гораджасв О. Я. Конституційні право і свободи людини і громадянина в країнах Співдружності Незалежних Держав і міжнародно-правові стандарти / автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. Я. Гораджасв. — Одеса, 1998. — 30 с.
2. Муса Аль-Сулайбі Юридична природа міжнародних стандартів прав людини / Муса Аль-Сулайбі / Право України. № 9. — 2000. — С. 116.
3. Фрицький О. Ф. Конституційне право України / О. Фрицький. — К: Юрінком Інтер, 2002. — 175 с.